

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija – Novi europski program za inovacije”

(COM(2022) 332 final)

(2023/C 100/13)

Izvjestitelj: **Maurizio MENSI**

Suizvjestitelj: **Christophe LEFÈVRE**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija, 27.10.2022.
Pravna osnova:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	10.11.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	14.12.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	574
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	177/0/0

1. Zaključci i preporuke

1.1 Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) pozdravlja europski program za inovacije koji je predložila Komisija i s kojim posebno dijeli dvostruki cilj promicanja konkurentnosti Europe te zdravlja i dobrobiti njezinih građana.

1.2 EGSO usto pozdravlja naglasak koji je Komisija stavila na potrebu da se ukloni nedostatak *scale-up* poduzeća (poduzeća u fazi širenja) i *deep tech* poduzeća u EU-u u usporedbi s trećim zemljama u kojima prevladavaju tehnološka poduzeća u fazi rasta. EGSO predlaže Komisiji da stavi veći naglasak na ulogu poduzeća, posebno MSP-ova i *start-up* poduzeća te na ulogu mreža inovacija kojima ona upravljaju u provedbi zelene i digitalne tranzicije.

1.3 EGSO pozdravlja strukturu prijedloga koja se temelji na pet vodećih inicijativa. Potrebno je i osigurati instrumente za provjeru i praćenje ostvarenih rezultata.

1.4 EGSO pozdravlja prijedlog o osnivanju savjetodavne skupine za izradu propisa koji bi pogodovali inovacijama u području javnih usluga i predlaže da jedan predstavnik ili predstavnica EGSO-a bude njezin punopravni član/članica.

1.5 EGSO naglašava važnost financiranja infrastrukture za eksperimentiranje i testiranje kako bi se pomoglo *start-up* poduzećima i premostio jaz između laboratorija i komercijalne primjene. U tom pogledu pozdravlja uvođenje novog koncepta „infrastrukture za testiranje i eksperimentiranje” u nacrt revizije Uredbe o općem skupnom izuzeću za državne potpore.

1.6 EGSO pozdravlja i inicijativu za javnu nabavu. U tom kontekstu predlaže da se u ponudama u inovativnoj nabavi predvidi sudjelovanje barem jednog *start-up* poduzeća.

1.7 EGSO naglašava važnost raspolaganja snažnim sustavom intelektualnog vlasništva koji bi se primjenjivao na izume *start-up* poduzeća u svrhu promicanja kontinuiranog razvoja istraživanja.

1.8 EGSO poziva Komisiju da potakne međuregionalnu dimenziju ulaganja uz zajedničko sudjelovanje manje inovativnih i inovativnijih regija.

1.9 EGSO naglašava da bi javna potpora trebala koristiti i visokom obrazovanju i laboratorijima za inovacije. U tom pogledu predlaže Komisiji da za ostvarivanje inovativnih ciljeva iskoristi niz oglednih istraživačkih centara i sveučilišta.

1.10 EGSO pozdravlja i potporu Komisije državama članicama u razvoju prekograničnih projekata od zajedničkog europskog interesa. Stoga predlaže da se financiraju i istraživanja i profesionalni razvoj istraživača te da rezultati istraživanja koja se podupiru javnim sredstvima budu na raspolaganju inovatorima kako bi ih dalje razvijali, po mogućnosti putem platforme Innospace.

1.11 EGSO pozdravlja objavljivanje smjernica kako bi se relevantnim tijelima pomoglo u odabiru najprikladnijeg europskog strateškog programa i naglašava važnost horizontalne provedbe strateških programa.

1.12 EGSO pozdravlja ideju o razmatranju povoljnijeg oporezivanja za dioničke opcije i fiskalnog režima za talentirane osobe koje putuju za poslom preko granica. Komisiju poziva da koordinira nacionalne inicijative usmjerene na razvoj talenata.

1.13 EGSO pozdravlja namjeru Komisije da razvije pouzdanije i usporedive skupove baza podataka te zajedničku taksonomiju podataka kojom bi se politike mogle usmjeravati na svim razinama, kao i njezinu namjeru da putem foruma Europskog vijeća za inovacije širi najbolje primjere iz prakse na strukturiran način.

1.14 EGSO pozdravlja i namjeru Komisije da razmijeni najbolje primjere iz prakse i objavi smjernice za vlade o njihovoj uporabi kako bi se prevladala regulatorna rascjepkanost među državama članicama.

2. Referentni okvir

2.1 Cilj je novog europskog programa za inovacije staviti Europu na prvo mjesto u novom valu *deep tech* inovacija i *start-up* poduzeća, što se može postići:

- poboljšanjem pristupa financiranju za europska *start-up* i *scale-up* poduzeća;
- poboljšanjem uvjeta u kojima bi inovatori mogli eksperimentirati s novim idejama u okviru regulatornih izoliranih okruženja;
- pridonosenjem stvaranju „regionalnih inovacijskih dolina”, među ostalim u regijama koje zaostaju u razvoju;
- privlačenjem i zadržavanjem talenata u Europi;
- poboljšanjem okvira politike jasnijom terminologijom, pokazateljima i skupovima podataka, kao i potporom za politike država članica.

2.2 Novi europski program za inovacije obuhvaća 25 posebnih mjera koje su svrstane u pet vodećih inicijativa:

- financiranjem *scale-up* poduzeća potaknut će se ulaganja institucionalnih i drugih privatnih ulagača;
- doprinosenjem inovacijama u vidu prostora za eksperimentiranje i podrške za javnu nabavu olakšat će se inovacije;
- ubrzavanjem i jačanjem inovacija u europskim ekosustavima u cijelom EU-u i uklanjanjem jaza među različitim zemljama i regijama poduprijet će se stvaranje i međusobna povezanost regionalnih inovacijskih dolina i državama članicama pomoći da dodijele najmanje 10 milijardi EUR za regionalne inovacije povezane s prioritetima EU-a;
- promicanjem, privlačenjem i zadržavanjem talenata s *deep tech* kvalifikacijama moći će se osigurati razvoj i protok ključnih talenata s *deep tech* kvalifikacijama unutar EU-a;
- poboljšanje alata za oblikovanje politika bit će ključno za razvoj i uporabu pouzdanih i usporedivih skupova podataka i zajedničkih definicija (*start-up* poduzeće, *scale-up* poduzeće) na kojima se mogu temeljiti politike na svim razinama u cijelom EU-u.

3. Opće napomene

3.1 Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) pozdravlja Komisijin europski program za inovacije, a posebno njegov dvostruki cilj promicanja konkurentnosti Europe, s jedne, i dobrobiti europskih građana, s druge strane.

3.2 U tom pogledu EGSO pozdravlja činjenicu da se Komisijin plan temelji na općem cilju premošćivanja postojanog inovacijskog jaza među državama članicama i unutar europskih regija, koji bi mogao ugroziti socijalnu i gospodarsku koheziju.

3.3 EGSO smatra da bi digitalna dividenda trebala biti dostupna svim europskim građanima bez obzira na to gdje žive. Digitalna revolucija trebala bi ukloniti postojeće nedostatke koji su se pojavili tijekom industrijske revolucije i koji su postali izraženiji u državama članicama koje su pristupile EU-u nakon pada željezne zavjese.

3.4 To je sada još važnije jer sve države članice i regije EU-a moraju biti neovisne o trećim zemljama koje, kao što to pokazuju rat u Ukrajini, aktualna energetska kriza i nestašica čipova, nisu uvijek pouzdane, a u svakom slučaju nisu usklađene s temeljnim europskim vrijednostima.

3.5 EGSO usto pozdravlja naglasak koji je Komisija stavila na potrebu da se uklone nedostaci u *scale-up* i *deep tech* poduzećima u usporedbi s trećim zemljama u kojima prevladavaju tehnološka poduzeća u fazi rasta. Komisiji predlaže da stavi veći naglasak na ulogu poduzeća, MSP-ova i *start-up* poduzeća te mreža inovacija kojima oni upravljaju u provedbi zelene i digitalne tranzicije, promičući time njihovu konkurentnost ⁽¹⁾. Iz toga proizlazi da je važno promicati i inicijative za pretvaranje tradicionalnih poduzeća u inovativna poduzeća.

3.6 EGSO smatra da bi dublja i ujednačenija digitalizacija mogla pokrenuti pozitivnu dinamiku poboljšanjem dobrobiti građana, postizanjem ciljeva održivosti, jačanjem ekonomske i socijalne kohezije u Uniji te smanjenjem industrijske i gospodarske ovisnosti o trećim zemljama koje ne dijele iste vrijednosti.

3.7 S obzirom na sve prethodno navedeno EGSO u potpunosti pozitivno ocjenjuje i podržava Komisijinu inicijativu Komisije u pogledu sadržaja.

3.8 EGSO pozdravlja i strukturu inicijative koja se temelji na pet vodećih inicijativa. Ističe da je primjereno osigurati alate za stalnu provjeru i praćenje postignutih rezultata kako bi se, prema potrebi, pripremile potrebne korektivne mjere i mjere poboljšanja.

3.9 EGSO pozdravlja prijedlog o osnivanju savjetodavne skupine za izradu propisa koji bi pogodovali inovacijama u području javnih usluga i predlaže da jedan predstavnik ili predstavnica EGSO-a bude njezin punopravni član/članica.

4. Vodeća inicijativa za financiranje *deep tech scale-up* poduzeća

4.1 EGSO snažno pozdravlja sve predložene mjere za smanjenje troškova novog vlasničkog kapitala u cijelom EU-u. One uključuju mogućnost uporabe prava intelektualnog vlasništva kao kolaterala i prijedlog novog akta o uvrštenjima kojim će se pojednostavniti i smanjiti početni i postojeći zahtjevi u pogledu uvrštenja za određene vrste poduzeća kako bi se smanjili troškovi i povećala pravna sigurnost za izdavatelje, uz istodobno očuvanje zaštite ulagatelja i integriteta tržišta.

4.2 EGSO napominje da Europa treba imati sustav intelektualnog vlasništva kojim bi se na odgovarajući način uravnotežilo otvorenu znanost i intelektualno vlasništvo. U tom pogledu mnoga *start-up* poduzeća posjeduju (ili upotrebljavaju) osnovne standarde (tzv. SEP). Trebalo bi izbjegavati nametanje pravnih obveza, barem za MSP-ove, za provedbu procjena kritičnosti skupova osnovnih standarda (tzv. SEP) koje žele licencirati. Takva bi obveza mogla štetiti inovacijama jer bi mogla produžiti pregovore, što bi dovelo do poteškoća u fazi u kojoj izgledi za prihode od licencije još nisu sigurni.

⁽¹⁾ Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Digitalnoinovacijski centri i MSP-ovi” (samoinicijativno mišljenje) (SL C 75, 28.2.2023., str. 82.).

4.3 EGSO pozdravlja naglasak na žene i na prikupljanje podataka o ženama i manje zastupljenim skupinama kako bi se razvile ciljne politike za uklanjanje rodnih i drugih razlika koje se tiču i *start-up* poduzeća. Promicanje zapošljavanja žena u sektoru inovacija ključno je za osiguravanje europske konkurentnosti, dok bi uspostava pokazatelja o rodu i manje zastupljenim skupinama bila koristan izvor informacija za suočavanje s tom problematikom.

4.4 EGSO ističe da i etablirani MSP-ovi i srednje kapitalizirana poduzeća uvode inovacije za provedbu zelene i digitalne tranzicije, stoga bi u program trebalo uvrstiti mjere kojima bi im se u tome pomoglo i kojima bi se promicala njihova konkurentnost. Općenito, važno je stvoriti ekosustav koji bi i tradicionalnim poduzećima omogućio da postanu inovativna poduzeća.

4.5 S obzirom na to da su, kao što ističe Komisija, bankovni proizvodi glavni izvor financiranja poduzeća, EGSO naglašava važnost jamstava financiranih javnim sredstvima i poziva Komisiju da razmotri mogućnost repliciranja u tom sektoru onoga što je već predviđeno privremenim okvirima za bolest COVID-19 i rat u Ukrajini. U tom bi pogledu javna jamstva mogla privući dugoročne i manje rizične ulagače (kao što su mirovinski fondovi i državni fondovi), čija financijska sredstva nisu dovoljno iskorištena u Europi.

4.6 EGSO poziva Komisiju da u provedbi te vodeće inicijative da prednost prekograničnim istraživačkim laboratorijima i spin-off *start-up* poduzećima s različitih sveučilišta. Opsežna suradnja među sveučilištima može potaknuti inovacije s praktičnim primjenama u okviru pristupa odozdo prema gore, koji se čini prikladnijim za poticanje kreativnosti.

4.7 EGSO nadalje potiče Komisiju da usmjeri potporu EU-a na pojedine sektore (npr. čipove, obnovljivu energiju itd.) kako bi se promicalo primijenjeno istraživanje tamo gdje je to zaista potrebno za ostvarivanje strateških ciljeva EU-a.

4.8 Osim smanjenja troškova vlasničkog kapitala i usklađivanja poreznih sustava, EGSO poziva Komisiju da razmotri uvođenje posebnog „financiranja *scale-up* poduzeća” EU-a namijenjenog za podupiranje rasta određenih strateških *start-up* poduzeća. Time bi se mogla smanjiti i privlačnost takozvanih „ubojitih preuzimanja” ili premještanja u inozemstvo jer bi osnivači mogli podupirati razvoj svojih poduzeća bez njihove prodaje ili premještanja poslovanja.

4.9 EGSO poziva Komisiju da razmotri stvaranje europskog digitalnog tržišta za *start-up* poduzeća kako bi se mogla povezati s potencijalnim ulagačima iz cijelog EU-a. Stvaranjem takvog tržišta mogle bi se prevladati poteškoće s kojima bi se *start-up* poduzeća, posebno u manjim državama članicama, mogla suočiti prilikom traženja lokalnih ulagača i u pravodobnom pristupu znatnoj likvidnosti.

4.10 EGSO naglašava važnost tehnološke infrastrukture za širenje tehnologija *deep tech start-up* poduzeća. Stoga bi takav pristup trebalo bolje promicati i olakšati. Za infrastrukturu i podatke koji se financiraju javnim sredstvima mogle bi se uvesti obveze otvorenog i nediskriminirajućeg pristupa.

5. Vodeća inicijativa – poticanje *deep tech* inovacija s pomoću izoliranih okruženja i javne nabave

5.1 EGSO pozdravlja objavljivanje smjernica o regulatornim izoliranim okruženjima, platformama za testiranje i živim laboratorijima koji bi služili za privlačenje eksperimentiranja u EU, kao i širenje najboljih primjera iz prakse u državama članicama radi promicanja usklađivanja.

5.2 EGSO pozdravlja i uvođenje novog pravila u okviru državnih potpora za istraživanje, razvoj i inovacije koje će državama članicama omogućiti financiranje većeg broja infrastrukture za testiranje i eksperimentiranje. U tom kontekstu EGSO predlaže da se utvrdi gornja granica za prihvatljivo nacionalno javno financiranje kako bi se izbjeglo kažnjavanje manjih ili siromašnijih država članica ili da se osiguraju ciljana i komplementarna europska financijska sredstva za one države članice koje ne mogu sudjelovati u utrci za državne potpore. Predlaže i objavljivanje europskih smjernica kako bi se uskladila nacionalna tumačenja u slučajevima u kojima bi se ona mogla razlikovati.

5.3 EGSO naglašava važnost financiranja infrastrukture za eksperimentiranje i testiranje kako bi se pomoglo *start-up* poduzećima da poboljšaju svoje tehnologije i premoste jaz između laboratorija i komercijalne primjene. U tom pogledu pozdravlja uvođenje novog koncepta „infrastrukture za testiranje i eksperimentiranje” u nacrt revizije Uredbe o općem skupnom izuzeću za državne potpore. Točnije, koncept infrastrukture za testiranje i eksperimentiranje trebao bi se razlikovati od koncepta koji se obično definiraju kao „tehnološka infrastruktura”. Razlikovni element može biti prevladavajuća uporaba u gospodarske svrhe. Osim toga, trebalo bi izjednačiti pragove za prijavu na 21 milijun EUR i za infrastrukturu za testiranje i eksperimentiranje i za tehnološku infrastrukturu te osigurati povoljne uvjete za poduzeća koja doprinose s najmanje 5 % troškova ulaganja u infrastrukturu za testiranje i eksperimentiranje.

5.4 EGSO pozdravlja i inicijativu za javnu nabavu. EGSO pozdravlja i inicijativu za javnu nabavu. U tom kontekstu predlaže da se razmotri mogućnost uvođenja mehanizma kojim bi se jamčilo sudjelovanje barem jednog *start-up* poduzeća u najinovativnijoj javnoj nabavi.

5.5 EGSO naglašava važnost raspolaganja snažnim sustavom intelektualnog vlasništva koji bi se primjenjivao na izume *start-up* poduzeća u svrhu promicanja kontinuiranog razvoja istraživanja. Kad poslovni partneri zatraže ekskluzivnost znanstvenih rezultata u ranoj fazi (što zahtijeva ekskluzivnost kako bi se podržali znanstveni laboratoriji i suradnja s njima), postoji rizik da znanstveni laboratoriji neće dalje razvijati te rezultate jer oni više neće biti od gospodarskog interesa.

6. Vodeća inicijativa za ubrzanje i jačanje inovacija u europskim inovacijskim ekosustavima u EU-u i premošćivanje inovacijskog jaza

6.1 EGSO poziva Komisiju da potakne međuregionalnu dimenziju ulaganja. Posebno pozdravlja to što je prednost dana određenim međuregionalnim inovacijskim projektima povezanim s glavnim prioritetima EU-a (kao što je održivost) uz zajedničko sudjelovanje inovativnijih i manje inovativnih regija.

6.2 EGSO naglašava da se inovacije temelje na cijelom lancu istraživanja i razvoja, od istraživanja potaknutog znatizeljom do primijenjenog istraživanja i razvoja, kao i do područja obrazovanja i osposobljavanja, te da ovise o kapacitetima i resursima potrebnima za uvođenje inovacija koje određuju politički, kulturni i socioekonomski sustavi. U tom pogledu EGSO naglašava da bi, kako bi se osigurale strukturne inovacije i podržao razvoj novih primijenjenih ideja, javna potpora trebala dodijeliti i za visoko obrazovanje, uključujući i strukovno obrazovanje (koje je ključno za ubrzanje inovacija) i inovacijske laboratorije, a ne samo za projekte koji su već u fazi stavljanja na tržište. Za postizanje tog cilja Komisija bi mogla iskoristiti niz oglednih sveučilišta.

6.3 EGSO pozdravlja i potporu Komisije državama članicama koje razvijaju važne prekogranične projekte od zajedničkog europskog interesa te naglašava važnost podupiranja i faze istraživanja jer su inovacije lokalni proces koji bi od samog početka trebalo podupirati u okviru pristupa odozdo prema gore, u skladu sa završnim izvješćem Konferencije o budućnosti Europe (prijedlozi 12. i 35.). Stoga bi trebalo financirati i istraživanja i profesionalni razvoj istraživača. Rezultati istraživanja, koji se podupiru javnim sredstvima, trebali bi biti na raspolaganju inovatorima kako bi ih dalje razvijali, po mogućnosti putem platforme Innospace.

6.4 EGSO pozdravlja objavljivanje smjernica koje bi relevantnim tijelima pomogle u odabiru najprikladnijeg europskog strateškog programa. Naglašava i da je u izradi strateških programa važno ne smatrati ih izoliranim, već uzeti u obzir njihovu komplementarnost i, gdje je to moguće, horizontalno ih primijeniti.

7. Vodeća inicijativa – poticanje, privlačenje i zadržavanje talenata s *deep tech* kvalifikacijama

7.1 EGSO pozdravlja tu inicijativu za povećanje mogućnosti i poticanje povezivanja poslodavaca i talenata diljem Europe.

7.2 EGSO posebno pozdravlja ideju o razmatranju mogućnosti povoljnijeg oporezivanja za dioničke opcije u Uniji.

7.3 EGSO poziva Komisiju da uzme u obzir poreznu situaciju talentiranih osoba koje putuju za poslom preko granica kako bi osigurala da to ne predstavlja prepreku slobodnom kretanju talenta.

7.4 EGSO poziva Komisiju da koordinira nacionalne inicijative usmjerene na razvoj talenata.

8. Vodeća inicijativa – poboljšanje alata za oblikovanje politika

8.1 EGSO pozdravlja namjeru Komisije da razvije pouzdanije i usporedive skupove baza podataka te zajedničku taksonomiju podataka, kao i njezinu namjeru da putem foruma Europskog vijeća za inovacije širi najbolje primjere iz prakse na strukturiran način.

8.2 EGSO pozdravlja i namjeru Komisije da razmjenjuje najbolje primjere iz prakse kako bi prikupila dobre primjere regulatornih izoliranih okruženja i fleksibilnih pravnih okvira iz cijelog EU-a te kako bi objavila smjernice za vlade o tome kako ih upotrebljavati. EGSO potiče Komisiju da iskoristi te alate kako bi se prevladale regulatorna rascjepkanost i razlike među državama članicama.

Bruxelles, 14. prosinca 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG
